

Remigiusz Sobański

"Encyklopedia Katolicka", T. 5, pod
red. J. Bieńkowskiego, Lublin 1989 :
[recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 35/1-2, 261-262

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

powiedzi normatywne pozwalające ustalić cechy ustawy w prawie kanonicznym. Koncentruje się więc na aspektach formalnych. Niemniej jednak autor nie mógł pominąć pytania o istotę ustawy kościelnej oraz — co więcej — o istotę prawa kościelnego, co jest równoznaczne z pytaniem o teologiczne podstawy pojęcia ustawy kościelnej i prawa kanonicznego. W ramach obranego tematu zagadnienia te mogły — i musiały — zarysować się jedynie w tle, autor usiłuje wydobyć ich zaznaczające się wyraźnie wzgl. postulowane konsekwencje, odpowiednio do wpływu, jaki przedmiot materialny wywiera na przedmiot formalny. Rozpatrując zagadnienie od strony formalnej autor dochodzi do wniosku, że stojące u podstaw CIC/1983 pojęcie ustawy kościelnej nie zmieniło się w stosunku do tegoż z CIC/1917. Słusznie jednak zauważa, że rysujące się z analizy norm kodeksowych pojęcie ustawy wymaga interpretacji, stąd jego wypracowanie należy do kanonistyki. Praca autora stanowi w tej materii w ramach zakreślonych tematem cenny wkład.

Wielce pożyteczne są załączniki i ekskursy. Wśród załączników znajdujemy m. in. wykazy kanonów o charakterze nieimperatywnym, dalej kanonów zawierających definicje legalne, pouczenia doktrynalne, zarzuty. W ekskursach zawarł uboczne, nie mieszczące się wprost w temacie rezultaty swoich badań, dotyczące organów o kompetencjach ustawodawczych, promulgacji ustaw oraz — co szczególnie ważne — problemu nakazu i dekretu ogólnego. Nie brak też krótkiego wywodu o wpływie nauki kościelnego prawa publicznego na kanonistykę posoborową, a także rzutu oka na problematykę aktów normatywnych we współczesnym prawie niemieckim. Na obszary nie objęte wprost tematem autor zapuszcza się szczególnie chętnie w przypisach, które — na oko biorąc — zajmują więcej miejsca niż sam korpus pracy. Jest w nich też odważniejszy w wyrażaniu własnych poglądów czy w zajmowaniu stanowiska wobec poglądów przeciwstawnych. Pakowanie tak bogatej treści do przypisów jest na pewno dyskusyjne. Niewątpliwie zyskała na tym spójność tekstu dysertacji. Niektóre z problemów omawianych w przypisach można wkomponować w tekst, ale jest przecież prawem doktoranta — i nie tylko — pozostawiać zagadnienia otwarte dla dalszych badań, jeśli to nie powoduje luki w wywodach. Z uznaniem trzeba podkreślić, że autor te zagadnienia dostrzega. Jest to wynikiem uwzględnienia ogromnej literatury (jej wykaz imienny zajmuje 33 strony), wśród której autor obraca się z podziwu godną swobodą. Indeks osób zajmuje 5 stron. W efekcie otrzymaliśmy pracę, która nie tylko jest dobrą monografią, lecz daje się zaliczyć do „instruments de travail”.

Ks. Remigiusz Sobański

**Encyklopedia Katolicka, pod red. J. Bieńkowskiego i in., t. V:
Fabbri-Górzyński, Lublin 1989 (TNKUL)**

Encyklopedia Katolicka, mimo znacznych odstępów czasowych, w jakich ukazują się kolejne tomy, trwa wiernie przy przyjętych założeniach i obranej metodzie ich realizacji. Stąd w odniesieniu do tomu piątego pozostaje aktualna większość uwag zarówno pochwalnych jak i krytycznych wyrażanych pod adre-

tem poprzednich. Wśród pierwszych trzeba znów podkreślić zasadnicze, wieloaspektowe opracowanie niektórych — właściwie już nie haseł, lecz — tematów, jak zwłaszcza filozofia, franciszkanie czy np. film. Spośród krytycznych wypada znów wskazać na manierę przytaczania innych encyklopedii, najczęściej *Lexikon f. Theologie und Kirche* i *Enciclopedia Cattolica*. A przecież nikt nie zagląda do encyklopedii, by dowiedzieć się, że odnośne hasło znajduje się też w innych encyklopediach. Oczekuje się natomiast wskazania źródeł i monografii. To samo trzeba powiedzieć o powoływaniu się na podręczniki.

Z zakresu prawa kanonicznego znajdujemy następujące hasła: *fabrica Sancti Petri*, fabryka Kościoła, *facto verbo cum Sanctissimo*, *facultates quinquennales*, facky prawne, fałszerstwo, *familia pontificia*, fara, *fatalia legis*, *favor iuris*, febronianizm, federacja klasztorów, fikcja prawna, filialny kościół, forma prawna, forum, frankońskie synody, fundacja, gallikanizm, glossa, godności kościelne. Nie ma formy kanonicznej ani (co dziwi) filozofii prawa. Znajdujemy następujących kanonistów: Felici, Ferraris, Filipiak, Filipiuk, Florczak, Friedberg, Gaertner, Gandulf, Gasparri, Godfryd. Aktualny stan prawny został uwzględniony.

Ks. R. Sobański

**Ks. Wojciech Góralski, Ius matrimoniale, tom I,
Nobertinum Lublin 1990, ss. 206**

W ramach studium nad kościelnym prawem małżeńskim należy odnotować pozycję znanego już w tej dziedzinie prawa autora, mianowicie ks. prof. W. Góralskiego. Z oznaczenia książki wynika, że należy się spodziewać dalszych tomów. Prezentowany wolumen, po krótkim wstępie, zawiera osiem prac przygotowanych w latach 1989—1990. Jest on zaadresowany zarówno do teoretyków prawa małżeńskiego jak i pracowników wymiaru sprawiedliwości w Kościele i chce być wkładem w rozwój badań tej materii.

Tom otwiera artykuł pt. *Małżeństwo — wspólnotą całego życia mężczyzny i kobiety* (ss. 7—19). Autor dokonuje w nim analizy kan. 1055, poprzedzając ją ujęciem małżeństwa w poprzednim kodeksie i w nauce soborowej.

Następne trzy artykuły mają za przedmiot kan. 1095. Zagadnienia wynikające z kolejnych numerów wspomnianego kanonu potraktowano jako odrębne prace. Omawia zatem autor jako tytuły nieważności małżeństwa: brak wystarczającego używania rozumu n. 1 kan. 1095 (ss. 20—32); poważny brak rozeznania oceniającego co do istotnych obowiązków i praw małżeńskich n. 2 tegoż kanonu (ss. 33—57) oraz niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich n. 3 kan. 1095 (ss. 58—93). Szczególne zainteresowanie wzbudza ta ostatnia kwestia. W komentarzu do n. 3 cytowanego kanonu prof. Góralski próbuje wskazać najpierw istotne obowiązki małżeńskie by dać odpowiedź na pytanie: jaki jest zakres przedmiotowy niezdolności do podjęcia tychże obowiązków. Istotne obowiązki — jak to wynika z treści — dotyczą czterech dziedzin: dobra potomstwa, dobra małżonków, dobra jedności (wierności) i dobra sakramentu (dozgonności).